

FORSVARSTALE I SAGEN OM
DRABET PÅ ERATOSTHENES

Mine herrer, jeg ville sætte pris på, at I i denne sag dømmet mig, som I ville dømmet jer selv, hvis I havde lidt samme skæbne. For hvis I vurderer andre, som I ville vurdere jer selv, er jeg overbevist om, at ingen kan undlade at forarges over det skete, men at I alle vil mene, at den slags folk i virkeligheden straffes mildt. Og det er den almindelige opfattelse ikke blot hos jer, men i hele Hellas. For både i demokratier og oligarkier er dette den eneste forbrydelse, hvor den hævn, som selv de svageste kan tage over de stærkeste, er den samme, således at den ringeste har lige ret med den formeste. Så enige, mine herrer, er alle mennesker om at anse denne forurettelse for den værste af alle. Om straffens størrelse har I nok alle den samme opfattelse, og ingen er så nonchalant, at I han mener, at sådanne gerningsmænd bør tilgives, eller tror, at de fortjener en mild straf. Derimod anser jeg det for min pligt at bevise, at Eratosthenes bedrev utugt med min hustru, at han forførte hende, beskæmmede mine børn og forhånede mig personlig ved at trænge ind i mit hjem. Kun på dette punkt herskede der fjendskab mellem os, og jeg handlede hverken for penges skyld for at blive rig, ej heller for at opnå nogen anden fordel end den hævn, loven tillader. Jeg vil nu sætte jer ind i mine forhold fra begyndelsen af, og jeg vil intet skjule, men holde mig til sandheden. For min eneste redning er, at det lykkes mig at forklare jer alt, hvad der blev gjort.

Da jeg besluttede at gifte mig, mine herrer athene-

re, og hjemførte en kvinde, sørgede jeg i begyndelsen for ikke at plage hende, men heller ikke overlade alt for meget til hende selv. Jeg var på vagt, så godt jeg kunne, og passede på, som rimeligt var. Men da jeg fik et barn, stoledede jeg på hende og overlod hende alle mine besiddelser i den tro, at barnet var det stærkest mulige bånd imellem os. I begyndelsen var hun en mønsterhustru, en dygtig husmor, sparsommelig og omhyggelig i hele sin husholdning. Men så døde min mor, og det gav anledning til hele min ulykke. . . For da min kone fulgte hende til graven, fik dette menneske øje på hende, og med tiden lod hun sig forføre. Han passede tjenestepigen op, når hun gik på torvet, kom med fordelagtige tilbud og fik hende bestykket. Men nu må jeg sætte jer ind i forholdene: jeg har et hus i to etager, og kvindernes værelser på første sal svarer nøjagtigt til mændenes i stuen. Da vi nu fik vores barn, skulle moderen amme det, og for at skåne hende for risikoen ved at gå ned ad stigen, hvergang barnet skulle vaskes, opholdt jeg mig ovenpå og kvinderne nedenunder. Det var vi snart så vant til, at min kone ofte gik ned til barnet for at sove, for at hun kunne give det bryst, så det ikke skreg op. Sådan gik der lang tid, og jeg fattede aldrig mistanke, men var så naiv, at jeg troede, at min kone var den dydigste i hele Athen. Nogen tid senere kom jeg en dag uventet hjem fra landet, og da vi havde spist, skreg barnet op og var helt umuligt, fordi tjenestepigen med vilje tirrede det til at opføre sig sådan. Elskerens opholdt sig nemlig i huset (bagefter fik jeg jo alt at vide). Jeg befalede min hustru at gå ned og give barnet bryst, for at det kunne holde op med at græde. Først ville hun ikke og lod som om hun var glad over endelig at se mig hjemme igen. Men da jeg så blev vred og befalede hende at gå, svarede hun: ”ja, for at du kan blive her

og gøre kur til tjenestepigen. Du greb jo også ofte hende forleden, da du var fuld.” Jeg lo, men hun re- ste sig, gik ud og lukkede døren, tilsyneladende for sjov og skød låsen for. Jeg tænkte ikke nærmere over det, fattede heller ikke mistanke, men lagde mig ro- ligt til at sove, da jeg jo kom hjem fra landet. Ve- dagry kom hun og åbnede døren. Da jeg spurgt hende, hvad det var for en støj ved dørene om natter sagde hun, at lampen ved siden af barnet var gået ud og hun havde fået den tændt hos naboerne. Jeg ta- stille og troede på det. Jeg lagde nok mærke til, at hun var sminket, skønnet det ikke var en måned siden hendes broder var død. Alligevel undlod jeg at omtal- sagen og forlod huset i tavshed.

Nogen tid efter, mens jeg stadig svævede i uvir- hed om min egen ulykke, kom en gammel kone he- til mig. Efter hvad jeg senere erfarede, var hun i et- hemmelighed blevet sendt af den kvinde, som Era- tosthenes stod i forhold til. Hun var blevet vred og- følte sig forurettet, fordi han ikke længere kom s- tit hos hende, og hun lod ham skygge, til hun fand- ud af, hvad grunden var. Den gamle kone gik o- ventede på mig ved mit hus, og så kom hun hen t- mig og sagde: ”Det er ikke fordi jeg vil blande mig- dine sager, Eufiletos, men den mand, som krænder di- og din hustru, er netop vor personlige fjende. Og du v- få alt at vide, hvis du tager og forhører den tjenestepig- som køber ind på torvet og går jer til hånde. Det er- Eratosthenes fra Oe, der er gerningsmanden, og det er- ikke blot din hustru, han har forført, men også mang- andre. Det er ligefrem hans profession.” Med disse or- gik hun bort, mine herrer. Jeg blev straks heft ude i- mig selv; hele sagens sammenhæng gik op for mig, o- jeg blev yderst mistænksom, når jeg tænkte på, hvo- dan jeg var blevet lukket inde i soveværelset, og nå-

mennesker til stede, som han ikke kunne undslippe da han hverken havde kniv eller stok eller noget andet at forsvarer sig med mod de indtrængende. Nej, mine herrer, I ved jo ligeså godt som jeg, at slette mennesker ikke vil indrømme, at deres fjender taler sandt. De lyver tværtimod selv, og ved sådanne kneb oplyser de tilhørerne mod retsindige folk. Læs nu følgelig loven op.

Lov

Han nægtede ikke, mine herrer, men tilstod, at han var skyldig. Han tiggede og bad for sit liv, og var på til at betale bod; men jeg afviste hans tilbud og fandt det rigtigere, at loven skete fyldest, og så lod jeg ham lide den straf, som I har fundet det retfærdigst pålægge sådanne forbrydere. — Vær I venlige at træde frem som mine vidner på, hvad jeg har sagt.

Vidner

Jeg vil også have oplæst denne lov fra stelen Areopagos:

Lov

I hører, mine herrer, at selve domstolen på Areopagos, som fra gammel tid fælder dom i drabsager, som også i vor tid har fået denne ret stadfæstet, trykkeligt har fået forbud imod at dømme en person for manddrab, hvis han tager denne hævn, når han grebet en forfører på sin hustru. Lovgiveren var fast overbevist om, at det var en retfærdig fremgangsmåde ved gifte kvinder, at han foreskrev samme straffe når det drejede sig om friller, skønt de ikke har

hedder Sostratos. Ham mødte jeg efter solnedgang på vej hjem fra landet. Jeg vidste, at han ikke ville træffe nogen af sine bekendte hjemme, når han kom så sent, så derfor inviterede jeg ham til middag, og da vi var kommet hjem til mig, gik vi ovenpå og spiste dér. Da han var blevet vel beværtet, gik han sin vej, og jeg lagde mig til at sove. Men så, mine herrer, kommer Eratosthenes ind i huset. Tjenestepigen vækker mig straks og siger, han er der. Jeg sætter hende til at holde vagt ved døren. Selv lister jeg mig ned, slipper ud af huset og går rundt fra den ene til den anden. — Nogle

28. var ikke hjemme, andre ude at rejse, men da jeg havde fået fat i så mange som muligt af de hjemmenværende, drog jeg af sted. Vi fik fakler fra den nærmeste knejpe og trængte ind i huset, hvor tjenestepigen havde sørget for at lade døren stå åben. Vi stødte døren til soveværelset op. De af os, der gik ind først, så ham endnu ligge i sengen ved siden af min kone, og de næste så ham stå nøgen i sengen. Jeg slog ham ned, mine herrer, bandt hans hænder på ryggen og spurgte ham, hvorfor han krænkede mig ved at trænge ind i mit hus. Han indrømmede, at han var skyldig, men tryglede mig om ikke at slå ham ihjel, men forlange en bod. Jeg svarede: "Det er ikke mig, der vil slå dig ihjel, men loven. Ved din lovovertredelse har du tilsidesat den for din egen vellystskyld, og du foretrak at begå en sådan forbrydelse mod min hustru og mine børn fremfor at adlyde loven og være et ordentligt menneske." Således, mine herrer, led han den skæbne, som loven foreskriver ved den slags forbrydelser. Han var ikke blevet slået ind fra gaden, og han havde heller ikke søgt tilflugt ved armen, som min modpart påstår. Hvordan skulle det også have været sket, når han med det samme blev slået ned i soveværelset, og jeg vred hans arme om på ryggen, og der var så mange

23. jeg erindrede, at der den nat havde været støj både ved gård døren og gadedøren, hvad der ellers aldrig hændte; og jeg havde lagt mærke til, at min kone var sminket. Alt dette gik op for mig, og jeg blev yderst mistænksom. Da jeg kom hjem, befalede jeg tjenestepigen at følge med til torvet; men efter at jeg havde ført hende hen hos en af mine venner, sagde jeg, at jeg havde fået besked om alt, hvad der foregik i huset.

"Nu må du selv vælge" sagde jeg. "Enten vil du få pisk og blive kastet i trædemøllen, hvor du vil henslæbe resten af livet. Hvis du derimod fortæller mig hele sandheden, skal der ikke ske dig noget, og jeg vil tilgive dig dine forseelser. Lyv nu ikke, men sig hele sandheden." Til at begynde med nægtede hun og sagde, at jeg kunne gøre hvad jeg ville; for hun vidste ingenting. Men da jeg nævnte Eratosthenes for hende og sagde, at det var ham, der kom hos min kone, blev hun forskrækket, fordi hun fik den opfattelse, at

24. jeg havde nøje rede på alt. Så kastede hun sig ned, greb mig om knæene og lod mig love, at hun intet ondt ville lide. Hun røbede først, at han efter begrevelsen kom hen til hende, dernæst at hun selv til sidst havde overbragt beskeden, og at min kone efterhånden havde givet efter, hvordan hun arrangerede besøgene, og at hun ved thesmoforiefesten, medens jeg var på landet, var gået hen til helligdommen sammen med hans moder. Og hun gav en nøjagtig beretning om alt, hvad der i øvrigt var sket. Da hun var færdig med at fortælle, sagde jeg: "Det her må ingen få at vide, ellers gælder vores aftale ikke. Jeg forlanger, at du viser mig det, mens det sker, for jeg kan ikke bruge en beretning. Jeg må have syn for sagn." Det lod

25. vede hun, og efter en fire fem dage . . . som jeg vil give jer vægtige beviser på. Men først vil jeg fortælle jer, hvad der skete den sidste dag. Jeg har en god ven, der

26. . .

27. . .

1. . .

2. . .

me status. Så det er klart, at han ville have skærpet straffen for ægteskabsbrud med gifte kvinder, hvis han havde kunnet. Men da han i dette tilfælde ikke kunne finde på nogen strengere straf, fandt han det rimeligt at bringe samme straf i anvendelse også for frillernes vedkommende. — Jeg vil gerne have følgende lov oplæst:

Lov

32. I hører, mine herrer, at lovgiveren bestemmer, at man skal betale dobbelt bod, hvis man voldtager en fribåren voksen eller et barn. Drejer det sig om en kvinde af en sådan status, at manden har lov til at dræbe forførelsen, er straffen for voldtægt den samme. Lovgiveren mente altså, at voldsforbrydere burde straffes mildere end forførelse. For i første tilfælde fastsatte han dobbelt bod, i sidste tilfælde dødsstraf, med den grundelse, at voldtægtsforbrydere hades af deres ofre, hvorimod forførelse fordærver en kvindes karakter i den grad, at de får andre mænds kvinder knyttet tættere til sig selv end til manden. De får hele hjemmet i deres magt, og det er ikke til at afgøre, om manden eller forførelsen er fader til børnene. Derfor bestemte lovgiveren, at de skulle straffes med døden. Lovene har altså ikke blot frikendt mig, mine herrer, de har ovenikøbet pålagt mig at eksekvere denne straf. Det påhviler nu jer at afgøre, om loven skal stå ved magt eller være magtesløs. Jeg tror, at alle samfund giver love, for at vi kan spørge dem til råds, når vi er i vildrede med en sag, og derpå overveje, hvad vi skal gøre. I det foreliggende tilfælde opfordrer loven skadelidte til at tage en sådan straf. I må nødvendigvis være enig med loven; for ellers vil I skabe så trygge kår for forførelse, at også tyvene vil føle sig tilskyndet til at hævde,

3 at de er forførelse, vel vidende at ingen vil røre dem, hvis de tager denne skyld på sig og giver denne grundelse for at trænge ind i andre folks huse. Alle vil jo vide, at man bør give afkald på loven om ægteskabsbrud, men frygte jeres dom, som er den øverste autoritet i staten.

37. Betænk følgende, mine herrer: De anklager mig for, at jeg den dag skulle have befalet tjenestepigen at hente den unge mand. — Ganske vist mente jeg, mine herrer, at jeg var i min gode ret til at pågribe min kones forførelse på enhver mulig måde. For hvis de blot havde talt sammen, uden at der var sket noget, så havde det været forkert af mig at befale hende at hente ham. Men hvis handlingen var fuldbyrdet, og han ofte var kommet ind i mit hus, så ville jeg efter min egen opfattelse have handlet korrekt, hvordan jeg end havde fået fat på ham. — Men læg mærke til, at de også lyver på dette punkt, hvad I let vil kunne indse af følgende: Som jeg også tidligere har sagt, mine herrer, mødte jeg ved solnedgang min gode ven Sostratos på vej hjem fra landet. Han spiste sammen med mig og gik bort, da han var blevet vel beværtet. Hvis jeg nu den nat havde lagt en fælde for Eratosthenes, ville det så have været fordelagtigt for mig at spise ude, eller invitere en ihiddagsgæst? For i så fald ville Eratosthenes vel være mindre dristig ved at komme ind i huset. Tror I endvidere, at jeg ville have sendt min gæst bort, så jeg stod ene tilbage uden hjælpere? Eller ville jeg have bedt ham om at blive, for at han kunne hjælpe mig med at straffe forførelsen? Tror I ikke også, mine herrer, at jeg om dagen ville have sendt bud efter mine venner og givet dem besked om at samles hos den, der boede nærmest, i stedet for, så snart jeg havde fået besked, at løbe omkring midt om natten uden at vide, hvem jeg traf hjemme, og hvem der var

42. ude. Jeg bankede på hos Harmodios og hos en anden, som slet ikke var i byen, — det vidste jeg jo ikke. Andre traf jeg ikke hjemme, og jeg drog af med dem, jeg kunne få fat i. Havde jeg nu vidst besked i forvejen, tror I så ikke, at jeg ville have skaffet slaver og underrettet mine venner? Dels for at sikre mig mest muligt, når jeg trængte ind til ham — jeg kunne jo ikke vide, om han var bevæbnet — og dels for at hævne mig i nærvær af det størst mulige antal vidner. Men nu vidste jeg ikke besked med noget af det, der skulle ske den nat, og så tog jeg dem med, jeg kunne få fat i. — Og vil I være venlige at træde frem som mine vidner på det.

Vidner

43. Nu har I hørt vidnerne, mine herrer, og så skal I overveje sagen for jer selv og efterforske, om Eratosthenes og jeg nogensinde har været fjender undtagen i dette forhold. Svaret er nej. Han misbrugte ikke sin offentlige påtaleret til at anlægge processer imod mig; han søgte heller ikke at få mig landsforvist; han førte heller ikke privatprocesser imod mig; han vidste heller ikke noget ufordelagtigt om mig, som kunne få mig til at ønske at rydde ham af vejen af frygt for, at nogen skulle få det at vide; og jeg regnede heller ikke med at få penge af nogen, hvis jeg gennemførte mit forehavende. — Der findes jo folk, der har sådanne motiver til at stræbe hinanden efter livet. Det er så langt fra, at vi havde været oppe at skændes, eller havde generet hinanden i fuldskab, eller havde haft nogen anden uoverensstemmelse, at jeg ikke engang nogensinde havde set manden før den nat. Hvilket andet motiv kunne jeg også have haft til at løbe så stor en risiko, end at jeg på det groveste var blevet forurettet af ham?

46. Og ville jeg endvidere selv have tilkaldt vidner på min syndige handling, når jeg havde mulighed for ikke at have nogen medvidere, hvis jeg virkelig ønskede at myrde ham?

47. Efter min egen opfattelse har jeg hævet hele samfundet og ikke mig selv personlig. For når den slags folk ser, at de får løn som forskyldt, så vil de være mindre tilbøjelige til at forse sig mod andre, hvis de erfarer, at også I deler denne opfattelse. I modsat fald er det langt bedre at slette gældende lov og give andre love, der kan straffe dem, som våger over deres hustruer, og give strafrihed til dem, som forsynder sig mod disse kvinder. For det vil være langt retfærdigere, end at borgerne fanges i lovens net, når loven foreskriver selvtægt, hvis man pågriber en forfører, hvorimod retssagen frembyder større risiko for de forurettede end for dem, der lovstridigt skændes deres hustruer. For jeg er nu i den situation, at jeg risikerer mit liv og min formue og alt, hvad jeg har, fordi jeg adlød statens love.